

Алдр Октябрин күүчэр

Хальмгин теегэр, Советин йосн токтсна хьбн, Хальмг ЦИК-н ахлач Арш Чапчаев мана баях хотнур ирэд, намаг школд огтхэ гидж, экдм селвэ бгв. Тегэд, 1920 джилд Аядрхн балгьснд хальмг багьчуд сурчасн пансионд ирдж, сургьул даслав.

1921 джилин зунар намаг, Бадашова Энэятг комсомольцрла хамднь күүкдин камзол хайулх кьдлмш кетхэ гидж Актюбеевк болн Шамбай селдур илгэлэ. Бидн тингхд таньгьчин комсомолин комитетин кьдлэч Атуев Улмджин гэрдврт кьдлэвдн. Түрүлэд, маниг Атуев камзол үмслгьнэ бмнэс күүкд улст ямаран цайлгьвр кехин тускар келдж бгв.

Актюбеевкд ирчкэд, Цахр гидг селэнд нэр кех болдж багьчудла күүндвн.

—Күүкдт камзол ягьдж хорлтан халдадгин, терунэс кьлтэ ямаран гем ирдгин тускар цуглрсн багьчудт би цайлгьдг бгв. Мини дару Атуев Улмдж, Бадашова Эня болн баярн газрин багьчудас Баякаева Байн намаг дьнэндж босдж келцхэв. Энүнд цуглрсн күүкд түрүн деерэн эмэлддж, ичлддж, зярмснь гархар седцхэв. Болв бидн тедниг зогсагьад, цайлгьвр кеснд, нургьлдж гилтэ мана үгд багтад, тер саамдан күүкд камзолан таялэд, уульнц дунд гал шатадж түүмрдвн.

Дарук бдртнь, Иджлин телтр кьвэд баясн Шамбай селэнд оньгьцар гатлгьулдж ирүвдн. Энүнд бас теду метэр багьчуд цуглулад, Уранхус хотнд нэр келдж, күүкдт камзол ягьдж хорлтан хальдадгин тускар цайлгьдг бгч, тер саамдан 10-15 күүкд бийсиннь дурар камзолан таялдж, галд шатав.

Терунэс Аядрхнүр, таньгьчин күүкд улсин огтелед ирдж, кесн-күцэсн кьдлмшиннь тооцагьан бгвдн. Тингхд күүкд улс дунд кьдлмш келд огтеледн заведующ болдж Акугинова Була кьдлджайлэ. ВКП(б) Хальмг таньгьчин сеглэрт үр Марбуш Акугинова хойр манла күүндвр кегьэд, эс медсн тоотимдн заадж бгцхэв.

1923-24 джилмүдт Аядрхнд Хальмг совпартшколд ордж, сургьул дасув. Нанла хамдан Джамбинова А., Харгатаева Д., Мацакова Б., Ходжгорова Е., Бадашова У. болн нань чигн күүкд дасцхала.

Школан тьгсэхлэмдн, күүкд улс дунд кьдлмш кетхэ гидж улусмуд болгьнар маниг илгэв. Намаг партин Хальмг баз-

рин улускомд, күүкд улс дунд кьдлмш келд огтеледн заведующ илгэв. Тингхд, минн бмн эн кьдлмшт Бадашов С-Гарэ (ода пенсионер) кьдлджайлэ. Партин укомин сеглэрт болдж кьдлджэсн Чубов, күүкд улс дунд кьдлмш кех тьрт орлцдж, тер цагт ик гидгэр дьнэ-нобк болдж баяснн.

Нанд кьдлмш кехдм Хальмг базрин больницин медицинск кьдлэчнр: Сачкова, Дубкова, Тригослова болн нань чигн улс никэр дьнэ болдж билэ. Эднлэ хамдан онц селэдэр йовдж, гегян-герлин, цевр-цеверэ баялгьнэ, күүкд улс залу улса айдзэв эдлдж, олна тьрт орлцхин тускар цайлгьвр келд бгдг билэвдн.

Тингдж кьдлснэ ашд кеск күүкд улс сургьулта болцхадж, олна кьдлмшт орлцдж, Джакуевск советин ахлач болдж Мергенова Эрдни, Эльдеевин нертэ колхозин правленэ члед болдж Баякаева Бийн, Адучиева Аваджа кьдлджэцхэв. Күүкд улсин зьвин толэ Гаряева Ользэт болн медэтэ активистк Очирова Амгьулнэ бас чидлэн йрүлл уга кьдлдж йовцхала.

Одгэ цагт хальмг күүкд улс дунд ах сургьулта, олд зүсн специалистир дала баяцхана.

Коммунистическ партин гэрдвр мана хальмг күүкд улс, кезаньк харньгьу даджрлгьнас м блтрдж, сургьул-эрдм сурцхадж, орнуттан коммунизм тосхлгьна зерглэнд орлцдж кьдлджэцхэв.

У. КОЛПАЧКОВА,

1925-ч джилэс авн КПСС-н член